

תורת הקורא

הערות ודיוקים, הלכות ומנהגים, פרפראות וחידושים, דיונים ובידורים, הקשורים בקריאת פרשת השבוע והמסתעף

גליון מס' 58

פרשת בחוקותי

ה"א תשע"ד

הערות, הארות, ביקורת, שאלות, רעיונות, וכן תרומות לצורך המשך פיתוח הגליונות, יתקבלו בברכה במערכת. כמו"כ אפשר לשלוח בקשה לקבלת הגליונות במייל: tameytora@gmail.com פקס: 153775150494

גליון זה י"ל ע"י מערכת טעמי תורה.

תודה לכל העוזרים והמסייעים שגליון זה יראה אור. © כל הזכויות שמורות, ניתן לצלם ולהדפיס כמות שהוא ללא שינוי.

הלכה ומנהג

אין מפסיקין בקללות, אלא קוראים את כולם לעולה אחד^א. והמנהג הפשוט שבעל הקריאה עולה בעליה זו^ב.

נוהגים לקרוא את הקללות בקול נמוך^ג, מהפסוק ואם לא תשמעו לי (כ"ו י"ד) עד ג'עלה נפשו (כ"ו מ"ד), למעט הפסוק ונכרתי את פריתי יעקוב וגו' (כ"ו מ"ב) שקורא אותו בקול רם^ד. וצריך להזהר שיהא על כל פנים הקול נשמע לצבור, דאם לא כן אינם יוצאים ידי חובת קריאה^ה. ויש נוהגים ג"כ לקרוא את הקללות מעט יותר מהר משאר פרשיות^ו. ויש שנהגו שלא לשנות כלל בקריאת הקללות, אלא קוראים אותן בקול רם כשאר קריאות^ז.

^א מגילה ל"א ע"א, וכן נפסק ברמב"ם הלכות תפילה פרק י"ג הלכה ז', ובשו"ע אורח סימן תכ"ח סעיף ו'.

^ב משנה ברורה (סימן תכ"ח סקי"ז), וכן כתבו שאר אחרונים. ועיי"ש שאם בעל הקריאה הוא כהן, יעלה ראשון ויקרא עד סוף התוכחה, ומשם יחלק את שאר הפרשה לששה קראים נוספים. וכן אם הוא לוי יעלה שני ויקרא עד סוף פרשת התוכחה, ואח"כ יחלק את שאר הפרשה לחמשה קראים.

ויש מקומות שנהגו שהשמש עולה לקריאה זו. ויש מקומות שנהגו שחכם הקהל עולה לקריאה זו (תקון יששכר, כנסת הגדולה סימן תכ"ח), משום שרק חכם הקהל ראוי להוכיח, ואין כל אדם ראוי לכך. אך בספר חסידים (סימן תשס"ו) כתב שהראשונים היו קוראים עם הארץ לתוכחה כדי שלא יהא אדם חשוב קורא ויתקיימו דבריו (כנה"ג שם).

^ג המקור לשינוי בקריאת הקללות הוא מהמעשה המובא בגמרא (מגילה ל"א ע"ב): לוי בר בויטא הוה קרי וקא מגמגם קמיה דרב הונא בארורי (היינו קללות דפרשת כי תבוא שנקראים ארורי כיון שפותחים ארור אתה בעיר וארור אתה בשדה וכו'), כן כתב רבינו מנחם הל' תפילה פי"ג ה"ז), אמר לו אכנפושך לא שנו אלא קללות שבתורת כהנים אבל שבמשנה תורה פוסק. ופירש"י וז"ל: מגמגם. קרא אותן במרוצה ובקושי: בארורי. במשנה תורה: אכנפושך. אם רצונך להפסיק פסוק הואיל ואתה קץ בקריאתך: ע"כ.

וממעשה זה אין ראיה שצריך לקרוא את הקללות בגמגום, אלא שלוי מעצמו קרא את הקללות דמשנה תורה בגמגום, ואמר לו רב הונא שמאופן קריאתו מוכח שרצה להפסיק, ויכול הוא לעשות כן ולהפסיק כיון שבקללות דמשנה תורה מותר להפסיק. אך אין ראיה שצריך לקרוא את הקללות בגמגום כמו שקרא לוי.

אך במדרש רבה קהלת (פרשה ח') מובא המעשה באופן שונה מעט: ר' לוי בן פנטי קרא את ארורתי קדם רבי הונא וגמגם בהון, א"ל אשמע קליך דלית אינון קללות, תוכחת אינון, מוסר ה' בוני אל תמאס ואל תקוץ בתוכחתו, ע"כ. והיינו שאמר לו שאע"פ שאת הקללות שבפרשת בחוקותי אכן צריך לקרוא באופן שונה משאר קריאות, מ"מ בקללות שבמשנה תורה א"צ לקרוא כן, דלא חשיבי קללות. (עיי' בשו"ת כנסת הגדולה סימן ס"ה, שכתב שם חילוק זה בין המעשה המובא בבבלי למעשה המובא במדרש).

ולגבי אופן השינוי, פירש רש"י שקרא אותן במרוצה ובקושי. ונראה שבקושי הכוונה בקול נמוך, וכן משמע גם מזה שאמר לו אשמע קליך, וא"כ זהו מקור המנהג לקרוא את הקללות בקול נמוך משאר קריאות. ואכן כתב רבינו מנחם (שם) שממדרש זה יש סמך למנהגינו שאנו קורין הקללות בגמגום. והובאו דבריו בכסף משנה שם.

^ד מנהגים דק"ק וורמיישא. דברי קהלת. קצור שולחן ערוך (סימן ע"ח סעיף ד').

^ה כ"כ הפרי חדש (סימן תכ"ח סקי"ז) גבי הקריאות שקוראים בקול נמוך, והועתקו דבריו באחרונים.

^ו שולחן הקריאה (ילקוט דוד סוף פרק י"ד). ועיי' לעיל הערה ג' שהובאו דברי הגמרא והמדרש על גמגום בקללות, ובפירוש רש"י שפירש שגמגום היינו קריאה במרוצה ובקושי.

יש נוהגים לומר לפני הקללות את הפסוקים: מוסר יי בני אל תמאס ואל תקץ בתוכחתו: כי את אשר יאהב יי יוכיח וכאב את בן ירצה: (משלי ג' י"א י"ב)^א.

נוהגים כשמסיימים אחד מחמשה חומשי תורה, שהציבור עומד על רגליו בקריאת פסוק אחרון, ובעל הקריאה מסיים את המילים האחרונות בקול רם ובניגון, והציבור אומרים "חזק חזק ונתחזק" בקול רם ובניגון, ואח"כ חוזר הקורא ואומר כן. ובפשטות אין לעולה לתורה לומר זאת^ב. וכל זה רק בעליית האחרון, אך במפטיר קוראים כרגיל, ואין אומרים חזק^ג.

❖❖❖

כ"ו ו': מתקריד - החי"ת בחטף פתח, ואין לקרוא מתקריד בשווא נח.

תיה - החי"ת בפתח, והיו"ד בדגש, והוא מלשון חית השדה. והקורא קנה בקמץ ורפה^א, משנה משמעות ללשון חיים^ב או ללשון מילדת^ג.

ובתיקון יששכר ערער על מנהג זה, וכתב שבמשמעות הפסוק מוסר יי בני אל תמאס ואל תקץ בתוכחתו משמעות ואל תקוץ בתוכחתו היא גם שהשומעים את התוכחות לא יקוצו משמוע קריאתם מהקורא ולמהרו בקריאתם, ולא הוא שימהר הקריאה בהם אלא שיקראם בטעמיהם בנחת כמו קריאת כל פרשת ברכות וביזוהר נחת, ועוד פירש שהקורא לא ימהר קריאתו בהם כמהלך על הקוצים מתי יצא לו מהם, ור"ל תקוץ מלשון קוצים. עכ"ד.

^א כך נהג האריז"ל (שער הכוונות, ענין שחרית של שבת). ונראה שתפס לעיקר את נוסח המעשה המובא בבבלי, ולא את הנוסח המובא במדרש, ומהמעשה המובא בבבלי אין ראיה שצריך לקרוא בגמגום (עיי' לעיל הערה ג'). כמו"כ כתב ר' חיים פלאג' (ספר חיים סימן ט"ז אות ל"ג) לבטל מנהג זה של קריאה בקול נמוך, משום שהעולה בתוכחה מקפיד הרבה, וכשמשיג באופן הקריאה הוא מצטער ומקפיד בדבר מאד, עד שפעמים שמסרב לקרות או רוצה להפסיק באמצע, ולפעמים כועס ומדבר דברים שאינם ראויים, ואל תתמה על ביטול המנהג משום שאם אינו רוצה לקרות בעבור זה יש לבטלו. עכ"ד.

ונראה שלשיטתו יש להימנע מקריאה בקול נמוך רק אם יש לחשוש לקפידת העולה, אך אם ברור שלא יקפיד בכך, עדיף לקרוא בקול נמוך ולא לבטל המנהג.

^ב כנסת הגדולה (סימן תכ"ח). והביאוהו המגן אברהם (שם סק"ח), והאליה רבה (שם סקי"ג).

ובכנה"ג משמע שהש"ץ אומר זאת בקול, והגר"ש דבליצקי (זורח השמש עמ' ע"ח) כתב שאומר זאת אחד מהציבור, ובקול דוקא, ונימוקו עמו (בעמ' נ"ח הערה קל"ד) שטעם האמירה כדי להרגיע את הציבור לבל יפחדו, ולכן יש לומר זאת בקול, ודלא כמו שכתב בלוח ל"א גבי אמירת הפסוק רכב אלקים לפני עשרת הדברות. אמנם נראה שהנוהגים בזה נוהגים לאומרו בלחש.

ור' חיים פלאג' (ספר חיים סימן ט"ז אות ל"ג) כתב שביטול מנהג זה משום שנמנעו מלקרות בעבור זה. ונראה שענין זה תלוי במציאות אם יש חשש לביטול הקריאה ע"י האמירה.

^ג ואם בעל הקריאה עלה אחרון, לא יחזור אחר הקהל.

^ד כתבנו כאן בקצרה את המנהג המקובל, ללא המקורות. אי"ה בעתיד יבואר בארוכה ענין זה, מקורו, מנהגיו, אופן אמירתו, ונוסחו המדויק.

^ה לקוראים בהגיה המבחינה בין קמץ לפתח, אם לא ידיגשו את האות, אע"פ שעשו שלא כדין, לא שינו משמעות, כיון שהמשמעות ניכרת גם ללא הדגש ע"י הפתח. אך לקוראים בהגיה שאינה מבחינה בין קמץ לפתח, שאצלם כל הבידול בין

רָעָה - יש להקפיד על הגייה נכונה של העי"ן, שלא ישמע שקורא קָרָה באל"ף.

כ"ו ח': וְרָדְפוּ מִכֶּם חֲמִשָּׁה מֵאָה - יש להקפיד לנגן את הטעמים כהוגן, ולא להטעים וְרָדְפוּ מִכֶּם חֲמִשָּׁה מֵאָה.

כ"ו ט': וּפְנִיתִי - הטעם מלעיל בנו"ן.

וְהִפְרִיתִי, וְהִרְבִּיתִי, וְהִקִּימֹתִי - הטעם מלרע בתי"ו.

כ"ו י': וְאֶכְלֶתֶם יֶשֶׁן נוֹשָׁן - יש להקפיד לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להטעים וְאֶכְלֶתֶם יֶשֶׁן נוֹשָׁן.

מִפְנֵי - הפ"א בדגש, והשווא נע.

כ"ו י"א: בְּתוֹכְכֶם - הכ"ף הראשונה בשווא נע. ואע"פ שיש ספרים המנקדים בְּתוֹכְכֶם בחטף פתח, אין להגותו כפתח, אלא כשווא נע פשוט". וכן הוא להלן פסוק י"ב: בְּתוֹכְכֶם. וכן הוא במ"ם שלהלן כ"ו י"ג: קוֹמְמִיּוֹת. ובמ"ם שלהלן כ"ו ל"ב: וְשִׁמְמוֹ.

וְלֹא-תִגְעַל - יש להקפיד על הגייה נכונה של העי"ן, שלא ישמע שקורא תִגְעַל באל"ף. וכן הוא להלן פסוק ט"ו: תִּגְעַל. ולהלן פסוק ל': וְגַעְלָה. ולהלן פסוק מ"ג: גַּעְלָה. ולהלן פסוק מ"ד: וְלֹא-גַעְלִיתִם.

וְלֹא-תִגְעַל - הגימ"ל בשווא נח, ויש להזהר שלא להבליע את העי"ן שאחריה ולקרוא תגל. וכן בכל מקום בו מנוקד שווא נח לפני אות גרונית, יש להזהר שלא תבלע אות הגרונית". ולהלן רשימת המילים בפרשה שיש להזהר בהן בזה: וְהִתְהַלַּכְתִּי. תִּמְאַסוּ. זָרַעְכֶם. וְהַמַּעֲשֵׂה. וְהַנְשָׂאִים. בְּהִמָּה. יִגְאַלְנָה. יִגְאַל. זָרַעוּ. וּבְהִמָּה.

כ"ו ט"ו: לְהַפְרֶכֶם - הפ"א בשווא נח, והרי"ש בשווא נע.

כ"ו ט"ז: וְהִפְקַדְתִּי - הדלי"ת בשווא נח, ולא בשווא נע", למרות הקושי". ויש להזהר שלא להבליע בתי"ו שישמע כאילו קרא וְהִפְקַדְתִּי. ואם אינו יכול לקרוא בשווא נח בלי להבליע את הדלי"ת, עדיף לקרוא בשווא נע מאשר להבליע. וכן הוא להלן כ"ו ל': וְהִשְׁמַדְתִּי. ולהלן כ"ו ל"ח: וְאֶבְדֶתֶם.

וּזְרַעְתֶּם - העי"ן בשווא נח, ואין להבליע ולקרוא וּזְרַתֶם, או לקרוא וּזְרַעְתֶּם בפתח העי"ן. וכן הוא בעי"ן שלהלן כ"ו ז': וְמַעְלָה. ולהלן כ"ו ל': וְכָל-מַעֲשֵׂר ולהלן כ"ו ל"ב: וְכָל-מַעֲשֵׂר.

המשמעים הוא ע"י דגשות ורפיון האות, אם לא ידגישו יש לחשוש בזה לשינוי משמעות.

י" כבקהלת ו' ו': וְאֵלֹו תָנָה אֶלֶף שְׁנַיִם פְּעָמִים.

י" ראה במכלל יופי שמות א' י"ט שכתב על תיבת חיות שהוא תואר מלשון חיים. ועוד פירש על דרך שמצינו שחז"ל קראו למילדת חיה, כמו והחיה תנעול את הסנדל (יומא ע"ג ע"ב).

י" כמבואר בארוכה במאמר החטפים שחטף פתח זה הוא ניקוד מושאל הבא לסמן על שווא נע, ואינו חטף פתח ממש.

י" מחמת קלות האות הגרונית במבטא, כאשר יש לפנייה אות המנוקדת בשווא נח, יש נטיה חזקה להשמיט את האות הגרונית מהמבטא, ולנקד את האות שלפניה בניקוד שלה במקום בשווא נח, כגון מִלֶּף במקום מִלֶּאף, שִׁמּוֹן במקום שִׁמְעוֹן, וְיִג במקום וְיִגְג. וזה מצוי פעמים רבות בכל פרשה, וצריך זהירות רבה מאד ע"מ לא להיכשל בזה.

וכבר הזהיר על זה ביסוד ושושר העבודה (שער שלישי פרק שני), והאריך שם להראות לעין כל את גודל קלקולי התיבות וחסרון האותיות במי שאינו נזהר לקרוא כראוי. וציין לדבריו בבאור הלכה (סימן ס"א, ד"ה ידגיש).

י" ולא יתכן כלל שיבוא כאן שווא נע, שהרי אין שווא נע בא לפני דגש. וכל הטעם שהתי"ו דגושה, משום שלפניה שווא נח.

י" עיקר הקושי בזה הוא משום שאצל האשכנזים והספרדים נשתכחה הגיית הדלי"ת הרפה, והוגים אותה בדגש קל, ובהגייה המקורית של הדלי"ת הרפה, שהיא דומה להגיית האות ז', אין כל קושי להגות דלי"ת בשווא נח לפני האות תי"ו. וראה מש"כ בזה בשו"ת פאת שדך ח"ב סו"ס כ"ד.

כ"ו י"ז: שְׁנֵאֵיכֶם - הנו"ן בשווא נע, ולא בשווא נח.

כ"ו י"ט: עֲזָבְכֶם - הזי"ן בדגש, והשווא נע.

כ"ו כ"א: עָמִל - יש להקפיד על הגייה נכונה של העי"ן, שלא ישמע שקורא אָמִי באל"ף. וכן להלן.

לִשְׁמָע לִי - הטעם מלעיל במ"ם, והעי"ן בהעמדה מועטת.

עָלִיכֶם - יש להקפיד על הגייה נכונה של העי"ן, שלא ישמע שקורא אָלִיכֶם באל"ף. וכן להלן.

כ"ו כ"ב: וְהִשְׁלַחְתִּי - יש להקפיד על הגייה נכונה של החי"ת, שלא ישמע שקורא וְהִשְׁלַכְתִּי בכ"ף.

וְשִׁכְלָה - הכ"ף בדגש, והשווא נע.

כ"ו כ"ה: נֶגְם-בְּרִית - יש להקפיד לנגן את הטעם כראוי במקף, ולא להשמיט את המקף ולהטעים נֶגְם בְּרִית.

כ"ו כ"ו: מִטָּה-לְחֶם - יש להקפיד לנגן את הטעם כראוי במקף, ולא להשמיט את המקף ולהטעים מִטָּה לְחֶם.

וְאָפוּ - הטעם מלרע בפ"א.

כ"ו ל': עַל-פְּגָרֵי גְלוּלֵיכֶם - יש להקפיד לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להטעים עַל פְּגָרֵי גְלוּלֵיכֶם.

כ"ו ל"א: אֶת-מִקְדָּשֵׁיכֶם - הדלי"ת בשווא נע, ואין לקרוא מִקְדָּשֵׁיכֶם בקמץ.

כ"ו ל"ד: אֶת-יִשְׁבְּתֵי-הָיָה - הבי"ת בדגש, והשווא נע. וכן להלן פסוק ל"ה: בְּשִׁבְתֵּיכֶם.

הַשְׁמָה - הה"א בקמץ קטן.

כ"ו ל"ו: וְנָסוּ - הטעם מלרע בסמ"ך.

כ"ו ל"ז: כְּמִפְנֵי-חֶרֶב - הפ"א בדגש, והשווא נע.

כְּמִפְנֵי-חֶרֶב - יש להקפיד לנגן את הטעם כראוי במקף, ולא להשמיט את המקף ולהטעים כְּמִפְנֵי חֶרֶב.

כ"ו מ"ג: בְּהַשְׁמָה - הבי"ת בקמץ קטן.

בְּהַשְׁמָה - הה"א בשווא נח". ואין להבליע ולקרוא בְּשִׁמָּה, או לקרוא בְּהַשְׁמָה בקמץ הה"א, אלא יש לבטאה כהוגן בשווא נח. וכן הוא להלן פסוק מ"ד: בְּהִיוֹתֶם.

כ"ז ח': וְהִעֲרִירָה, יַעֲרִיכֶנּוּ - יש להקפיד על הגייה נכונה של העי"ן, שלא ישמע שקורא וְהִעֲרִירָה, יַעֲרִיכֶנּוּ באל"ף. וכן להלן בתיבות וְהִעֲרִיכוּ, יַעֲרִירָה.

כ"ז י': יִחְלִיפֶנּוּ - החי"ת בחטף פתח, ואין לקרוא יִחְלִיפֶנּוּ בשווא נח.

י" והוא נהגה כמו מפי' ה"א שבסוף תיבה, כגון בתיבות: עָמָה, אָתָה, וכדומה. וגם כאן באמצע תיבה הוא נקרא מפי' ה"א. ויש הטועים לחשוב שמפי' היא הנקודה הבאה באות ה"א שבסוף תיבה, אך באמת מפי' פירושו שהה"א נשמעת ונהגית בשווא נח, ואף אם באה באמצע תיבה, שלא כמו במילה פְּדָהצור (במדבר א' י') וכדו', ששם הה"א אינה נקראת כלל.

והטעם לכך שנקודת המפי' באה רק בסוף תיבה, משום שבאמצע תיבה כגון במילה וְהָנָה, ע"י שהאות מנוקדת בשווא יודעים שהיא נקראת, ואין צורך בנקודת המפי', אך בסוף תיבה, שאין רגילות לנקד את האות האחרונה בתיבה, שמו את נקודת המפי' במקום השווא.

ויש לציין, שישנם כ"י שכאשר יש חשש לבליעת הה"א בשגגה באמצע תיבה, מוסיפים את נקודת המפי' אף באמצע תיבה, ואע"פ שהיא מנוקדת גם בשווא, וכגון בכ"י לניגוד שמנוקד: בְּהַשְׁמָה (ויקרא כ"ו מ"ג), פְּדָהָל (במדבר ל"ד כ"ח), וְהָדָפְנוּ (שם ל"ה כ'). וכן בכ"י ששון 507 מנוקד פְּדָהָל. וגם באור תורה כתב על מילת בְּהַשְׁמָה שבספרים ספרדיים מסומן המפי' בה"א, והביא דבריו בקסת הסופר ח"ב.

כ"ז י"ד: פֿייַקדש אַתְּבִיתוּ קֹדֶשׁ לַיְי - ישׁ להקפיד לנגן את
הטעמים כהוגן, ולא להטעים פֿייַקדש אַתְּבִיתוּ קֹדֶשׁ לַיְי.

כ"ז ט"ז: **משנה** - השי"ן בדגש, והשווא נע. וכן הוא להלן.

בְּחַמְשִׁים שָׁקֶל כֶּסֶף - יש להקפיד לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להחליף בין המרכא והטפחא ולהטעים בְּחַמְשִׁים שָׁקֶל כֶּסֶף.

👉 כ"ז י"ז: אם-משנת - השי"ן בדגש, והשווא נע"ט.

כ"ז כ"ד: **לֹאֲשֶׁר קָנְהוּ מֵאֲתָו** - יש להקפיד לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להטעים לֹאֲשֶׁר קָנְהוּ מֵאֲתָו.

כ"ז כ"ח: מִכָּל-אֲשֶׁר-לֹא - יש להקפיד לנגן את הטעם כראוי במקף, ולא להשמיט את המקף ולהטעים מכל אֲשֶׁר-לֹא.

קֹדֶשׁ-קָדָשִׁים - יש אומרים שהקו"ף בקמץ קטן^י. ויש אומרים שהקו"ף בקמץ גדול^{כא}.

כ"ז כ"ט: **יתרם** - יש אומרים שהיו"ד בקמץ קטן^{כז}, וי"א שהיו"ד בקמץ גדול^{כא*}.

❧ חילופי נוסחאות ❧

כ"ו ל"ו: והנשארים בכם / (והנשארים בכם)

בזקף קטן – בכתבי היד: ט"ב ט"ג ט"ד ט"ה ט"ו ט"ח, ס"ב ס"ג ס"ד
 ס"ב ס"ד. ~ ובדפוס: ברויאר.

ברביע – בכתבי היד: ס"א ס"ה ס"ו ס"ח ס"ט ס"י ס"יא ס"יג ס"ו סט"ז ס"יז, א"א א"ב א"ג א"ד א"ה א"ו א"ז א"ח א"ט א". ~ ובדפוסים: מק"ג, רא"פ, רוו"ה, לטריס, גינצבורג²², קסוטו, קורן²³.

כ"ו מ"א: אַף-אַני / (אַף-אַני)

ברביע – בכתבי היד: ט"ב ט"ג ט"ד ט"ה ט"ו ט"ח, ט"א ט"ג ט"א
 סי"ב סט"ז, א"ב. ~ ובדפוסים: קסוטו, ברויאר. ~ וכן הוא בעין
 הקורא בשם מיעוט ספרים.

בגרשיים – בכתבי היד: ס"ב ס"ד ס"ה ס"ו ס"ח ס"ט ס"י ס"ג ס"ד
סט"ו ס"ז, א"א א"ג^כ א"ד א"ה א"ו א"ז א"ח א"ט א"י. ~

^ט קריאה בשווא נח משנה משמעות מלשון שנה עם מ"ם השימוש לפנייה, ללשון משנה.

כ וכך מסתבר ע"פ חוקי הלשון, שהלא חולם שמתבטל והופך לקמץ (כגון הכ"ה שבמילה פֶּתַל שכאשר מתארכת המילה מתבטל החולם והופך לקמץ - פֶּתִילֶהָ), הקמץ הוא קמץ קטן. וכאן היה חולם במקור במילה קִדָּשׁ, וא"כ כשהתבטל החולם והפך לקמץ, בפשוט הוא קמץ קטן. וכן נראה שסביר בעל לשון למודים (הובא במנחת ש"י תהילים ב' א').

כא שהרי כתבו המדקדקים (רד"ק מיכה ב' י"ב ותיהלים פ"א ב', ועוד מדקדקים) שקמץ עם מתג הוא קמץ גדול, ואף כשנראה שע"פ משפט הלשון הוא אמור להנקד בקמץ קטן. וכן יש שכתבו שכל קמץ קטן חייב לכוף אחריו שהוא נח או דגש, וא"כ קמץ הבא לפני חטף קמץ הוא בהרכה קמץ גדול. וכן היא מסורת הספרדים שכל קמץ שאין אחריו שהוא נח או דגש. הוא נהגה בקמץ גדול.

^{כב} שדרך האות הסמוכה לחטף, להנקד בניקוד החטף. ומכיון שהעי"ן מנוקדת בחטף קמץ קטן, הקמץ שביו"ד ראוי להיות קמץ קטן.

^{כג} כן הוא בנוסח הפנים. ובגליון ציין שבהללי מוטעם בלם בזקף קטן.

כדי יתכן שהטעמת הרביע היא טעות שנגרמה בהשפעת פסוק ל"ט, ששם תיבות אלו
אכן מוטעמות ברביע ולא בזקף.

^{כה} באמנם, בתרגום המופיע בכתב יד זה אחר כל פסוק (ומוטעם בטעמים בהם מוטעם הפסוק, כדרך כתבי היד האשכנזיים), מוטעם ברביעי, שלא כנוסח המקרא שבו, וצ"ע.

כ"ו מ"ד: ואף-גם-זאת / (ואף גם-זאת)

במקף מקף – בכתבי היד: ט"ב ט"ג ט"ד ט"ה ט"ו ט"ז, ס"א ס"ג
ס"ד ס"ה ס"ו ס"ז ס"ח ס"ט ס"י ס"יא ס"יב ס"יג ס"יד ס"טו ס"ז ס"ז ס"ח
א"ה. ~ ובדפוסים: מק"ג, רא"פ, קסוטו, ברויאר.

במונח מקף – בכתבי היד: ס"ו, א"א א"ג א"ד א"ו א"ז א"ח א"ט א"י. ~ ובדפוסים: רוו"ה, לטריס, גינצבורג², קורן. ~ וכן הוא בעין הקורא.

כ"ז י': לֹא יַחְלִיפוּ / (לֹא יַחְלִיפוּ)

ברביע – בכתבי היד: ט"ב ט"ג ט"ה ט"ו ט"ח, ס"ג ס"ד ס"ט ס"י
 ס"יא ס"יב ס"טז, א"ד א"ו א"ז א"ח. ~ ובדפוסים: מק"ג, רא"פ,
 לטריס. ברויאר

בזקף קטן – בכתבי היד: ס"א ס"ב ס"ה ס"ו ס"ח סי"ג סי"ד סט"ו
סי"ז, א"א א"ג*כד. ~ ובדפוסים: רוו"ה, גינצבורג, קסוטו, קורן. ~
וכן הוא בעין הקורא.

כ"ז כ': לֹא יִגְאֹל / לֹא-יִגְאֹל

במרכא טפחא – בכתבי היד: ט"ב ט"ג ט"ד ט"ה ט"ו ט"ז, ט"א ט"ב
 ס"ג ס"ד ס"ה ס"ו ס"ז ס"ח ס"ט ס"י ס"יא ס"יב ס"יג ס"יד ס"טו ס"ז
 ס"יז, ט"א ט"ב ט"ג ט"ד ט"ה ט"ו ט"ז א"ז א"ח א"ט א"י. ~ ובדפוסים:
 קסוטו, בריואר.

במקף טפחא – בדפוסים: רא"פ, רוו"ה, לטריס, גינצבורג, קורן.¹²

כ"ז כ"ו: אֲשֶׁר-יִבְכֶּךָ / (אֲשֶׁר יִבְכֶּךָ)

במקף – בכתבי היד: ט"ב ט"ג ט"ד ט"ה ט"ו, ס"א ס"ג ס"ד ס"ה ס"ז ס"ח ס"ט, א"ב א"ד. ~ ובדפוסים: קסוטו, ברויאר. ~ וכן הוא בעין הקורא בשם מחצית מן הספרים.

בקדמא – בכתיבי היד: ס"ה ס"ו ס"ט ס"י ס"יא ס"יג ס"יד ס"ו
ס"ז, ס"ח, ס"ט א"א א"ב א"ו א"ז א"ח א"ט א". ~ ובדפוסים: מק"ג, רא"פ,
רוו"ה, לטרס, גינצבורג, קורן. ~ וכן הוא בעין הקורא בשם מחצית
מן הספרים.

כ"ז כ"ח: אף-כל-תָּרַם / (אף כל-תָּרַם)

במקף מקף – בכתבי היד: ט"ב ט"ג ט"ד ט"ה ט"ו ט"ז, ס"א ס"ב
 ס"ג ס"ד ס"ה ס"ו ס"ז ס"ח ס"ט ס"י ס"יא ס"יב ס"יג ס"יד ס"טו ס"טז, א"ו א"ז. ~
 ובדפוסים: קסוטו, ברויאר. ~ וכן הוא בעין הקורא בשם מיעוט
 ספרים.

במונת מקף – בכתבי היד: ס"ו ס"ח ס"ט סי"ג סי"ז, א"א א"ב א"ד
א"ה א"ח א"ט א"י. ~ ובדפוסים: מק"ג, רא"פ, רוו"ה, לטריס,
גינצבורג, קורן. ~ וכן הוא בעין הקורא בשם רוב הספרים.

^ט כן הוא בנוסה הפנים. ובגליון ציין שבספרים אחרים מוטעם ואף במקף.

¹⁹ בכל כתיבי היד מוטעם במרכא טפחא, ובמק"ג מוטעם במרכא טפחא אך התיבות מוקפות, וכנראה שבעקבות טעות זו, הטעימו במקף, ואת המרכא שדומה קצת למתג. סימנו כמתג.